

د ملګرو ملتونو امنیت شورا ته په افغانستان کې د عمومي منشي د ځانګړي استازي بناغلي تدامیچي یماموتو وینا

(څنګه چې وړاندې شوې)

نیویارک، د ۲۰۱۹ کال د مارچ ۱۱

آغلي رییسې ډیره زیاته مننه ،

مخکې له دې چې زه د افغانستان په اړه خپلې څرګندونې پیل کړم ، غواړم اجازه تر لاسه کړم خو د ایتوپیا د هوايي کرنيې په پېښه کې د ملګرو ملتونو د همکارانو په شمول د زیات شمیر ژوند د له لاسه ورکولو په اړه د خپل مخلصانه تسلیت او خواخوږي مراتب وړاندې کړم.

آغلي رییسې ،

غواړم اوس د افغانستان مسلې ته راوګرځم.

د تیرو دريو میاشتو په ترڅ کې د سولې او ټاکنو په تړاو مهم پرمختګونه تر سترګو شوې.

لومړی د سولې په تړاو. په افغانستان کې د لسزیزو اوږدې شخړې د ختمولو لپاره هڅې ترسره شوې چې محسوس پرمختګونه یې را منځ ته کړي.

متحده ایالتونه او طالبان په مستقیمو جدي خبرو اترو کې برخه اخلي. د دغو خبرو اترو د تسهیل په موخه یو شمیر هیوادونو ملاتړ برابر کړی. د جنورۍ په پای کې په لندن کې د نړیوالو اړیکو ګروپ په غونډه کې ، ګډونوالو د امریکا او طالبانو تر منځ د روانو خبرو اترو هرکلی کړی او همداراز یې هیله څرګنده کړې چې په دې سره به د افغانستان د دولت او طالبانو تر منځ د خبرو اترو لپاره زمینه برابره شي. د فبروري په لومړیو کې ، په مسکو کې د ځینو افغان استازو او طالبانو تر منځ یوه غونډه جوړه شوه ، او په دې سره یې د دوي لپاره د یو بل د نظریو او د سولې په هکله د ښه پوهیدو په هدف یو فرصت برابر کړي. د دې ډول بوختیاوو سره سره ، طالبانو تر اوسه دې ته غاړه نه ده ایښې چې د افغان دولت سره په مستقیمو خبرو اترو کې ښکیل شي. زه د طالبانو لپاره په لازمه اړتیا ټینګار کوم خو د دولت سره په مستقیمو خبرو اترو کې ښکیل شي او په مستقیمه توګه د حکومت سره خبرې وکړي.

د سولې بهیر د هیواد او د افغانانو د راتلونکې د ټاکلو په اړه ده. د سولې په بهیر کې د افغانستان شتون حتمي ده ، د بهیر مالکیت باید د ښځو په شمول د خلکو سره وي. دا اړینه ده چې د سولې په اړه باوري خبرې اترې د حکومت او طالبانو تر منځ ، چې دولت د خلکو د یوې برخې څخه استازیتوب کوي ، ترسره شي. ټول شمول والی ، همغږی ، او استازیتوب کول د خبرو اترو د بریالیتوب لپاره خورا مهم دی. مور پوهیرو چې دولت د خبرو اترو د جوړښت د پر مخ بیولو لپاره ، د مذاکراتي ټیم په شمول ، کوم چې دا ډول

همغږۍ او ټول شمول والی را منځ ته کوي ، پراخې مشورې ترسره کړې . د سولې د بهیر د پر مخ بیولو لپاره د یوه مذاکراتي تیم را منځ ته کول اړین دي . د سولې د مشورتي جرگې ، د مشرانو دودیزه غونډه ، د ترسره کولو لپاره چې په اپریل میاشت کې به ترسره شي ، پرون یو فرمان صادر شو . دا به د یوه ټول شموله بهیر له لارې د سولې په اړه د ملي اجماع د رامنځ ته کولو د مسلې سره مرسته وکړي .

د سولې لپاره د دغو هڅو سره ، مور باید په دې پوه شو چې د سیمه ییزو هڅو په شمول ، ټولې نړیوالې هڅې باید د افغانانو تر مشري او مالکیت لاندې د ملاتړ په موخه سره یو ځای شي . د سولې د بهیر او د یوه پایښت لرونکي تړون لیک د پلې کولو لپاره ، د نړیوالې ټولنې ، په خاص ډول د سیمه ییزو هیوادونو ملاتړ او همکاري اړینه ده . ملگري ملتونه د اړوندو هیوادونو له خوا د بیلابیلو هڅو او ترسره شویو نوښتونو هر کلی کوي ، خو د ټولو هغو رغنده هڅو په اړتیا ټینګار کوي چې د افغانانو تر رهبري او مالکیت لاندې د سولې د هڅو د ملاتړ په موخه ترسره کیږي ، لکه څنګه چې په تیر نومبر کې په جینوا کې پرې موافقه شوې ، همغږۍ وي . په دې زمینه کې ، مور پوهیږو چې د افغانستان دولت د سولې په اړه د کابل د بهیر د دریمې ناستې د جوړیدو وړاندیز کړی .

آغلي ریسي ،

د سولې په لور د کارکولو په برخه کې ، مور باید د سولې په نوم د تیرو ۱۸ کلونو په ترڅ کې د لاسته راوړنو په هکله د احتمالي جوړجاړي په حواله د یو شمیر اتباعو جدي او مشروع اندیښنې تصدیق کړو . ملگري ملتونه د دغو اندیښنو د ډیری برخې ، په ځانگړې توګه د ښځو د حقونو ، د بیان د آزادي ، د رسنیو د حقونو ، او د مدني ټولنې لپاره د فضا د چمتو کولو په شمول څو په موثره توګه فعالیت وکړي یادونه کوي ، دا ټولې لاسته راوړنې باید د سولې د تړون لاندې حفظ شي . د دغو د موثره ځوابولو په موخه ، د سولې په بهیر کې باید د ډلو معنی لرونکي استازیتوب ته چې د افغان متنوع ټولنې د ټولو برخو ، د ښځو ، ځوانانو ، علماوو او ټولنې او سیاسي مشرانو څخه نمایندګي کوي ، ځای ورکړل شي . مور باید د قربانیانو د حقونو او د انتقالي عدالت د مسلو په اړه هم فکر وکړو .

مور باید په خاص ډول د افغان میرمنو د نظریاتو څخه څوک چې د هر ډول سولې د تړون لاندې په سختي سره د ترلاسه شویو خپلو مدني ، سیاسي او اقتصادي حقونو د خونديتوب لپاره روښانه عزم څرګندوي په کلکه ملاتړ او دفاع وکړو . زه د ښځو د ګډون لپاره د افغانستان د دولت ژمنتیا ستایم . مور تمه لرو چې دا به د وړاندې تک او د استازیتوب د سیاسي سیستم د لایو ځای کولو لپاره یو مهم ګام وي . د دې اقدامونو په اخیستو سره ، مور باید ډاډ ترلاسه کړو چې د ښځو استازیتوب پیاوړی او متفاوت دی . په ورته ډول د افغانستان د ځوان نسل ښکلتیا هم اړینه ده . افغان ځوانان هڅه کوي ترڅو د سولې د لمس وړ ګټو څخه د بیلګې په توګه ، د ښه شوې امنیت ، د خوځښت د آزادي ، او د زده کړې او کار د زیاتو فرصتونو څخه زیاته ګټه پورته کړي .

آغلي ریسي ،

په پام کې ده چې افغانستان سربکال ولسمشريزې ټاکنې ترسره کړي. مور تمه لرو چې دا به د وړاندې تګ او د استازیتوب د سياسي سيستم د لايو ځای کولو لپاره يو مهم ګام وي. که څه هم پر خپل وخت د ولسمشريزو ټاکنو ترسره کول يو ستونزمن کار دی. په تير اکتوبر مياشت کې د پارلماني ټاکنو پر مهال پراخو بې نظميو د ټاکنو د مدیریت په نهادونو باور او اعتماد له منځه وړی. دا ستونزې د رايو د شميرلو په بهير کې هم موجودې وي او د څو مياشتو راهيسې يې د ټاکنو د نهايي پایلو بشپړيدل د ځنډ سره مخ کړي. لکه څرنګه چې دغه ستونزې رامنځ ته شوې، سياسي برخه والو د ټاکنو د خپلواک کميسيون او د ټولټاکنو د شکايتونو د کميسون په وړتيا او د ولسمشريزو ټاکنو د اتباري او پروخت ترسره کولو په اړه مخ پر زياتيدونکي شک څرګند کړ.

دغو اندیښنو ته په ځواب کې، د ټاکنو قانون د برخه والو سره په سلامشوره د ولسمشر د فرمان په واسطه تعديل شو او د دواړو کميسيونو لپاره د دارالانشاء د مشرانو او نويو غړيو د انتخاب پروسه د مارچ په لومړيو کې ترسره شوه په کومه کې چې مدني ټولنې، سياسي ګوندونو او د ولسمشريزو ټاکنو نوماندانو برخه لرله. دواړه کميسيونونه بايد اوس د دې لپاره کار وکړي څو د هيواد په ټاکنيزو بهيرونو عامه باور را منځ ته شي. ځنګه چې د دولتي ادارو، په تيره بيا د افغان ملي امنيتي ځواکونو ملاتړ اړين دی، د دواړو نهادونو بشپړتيا او همدلي هم اړينه ده. ټول نوماندان او سياسي فعالين اړ دي څو د دواړو کميسيونو خپلواکي ته درناوی وکړي څو له دې لارې د هر ډول مداخلې پرته کار وکړي. ملګري ملتونه چمتو دي څو د نويو ترکيب شويو کميسيونونو سره له نږدې کار وکړي.

په داسې حال کې چې د ټاکنو تر ورځ پورې تر پنځو مياشتو کم وخت پاته دی، تخنيکي او سياسي ننګونې د اندیښنې وړ دي. نوي کميشنران به د ټاکنو د تعديل شوي قانون د تطبيقولو په اړه د بېرنيو پریکړو ترسره کولو ته اړتيا ولري، کوم چې د بايو متریک ټکنالوژي د کارونې او په انتخاباتي سيستم کې د بدلون په ګډون، يو شمير اصلاحات رامنځ ته کوي. پر ولسمشريزو ټاکنو سربيره، دغه قانون درې نور انتخابات تنظيموي - د ولايتي شوراګانو ټاکنې، د ولسواليو د شوراګانو ټاکنې او د غزني ولايت لپاره پارلماني ټاکنې. کميشنران اړ دي څو دا و ارزوي چې ايا د ټاکنو اوسني مهال ویش به په جولای مياشت کې د څلورو هممهالو ټاکنو د ترسره کولو لپاره زمينه برابره کړي. بنيایي دا به يو سخت انتخاب وي: د مهالویش سره سم د ولسمشريزو ټاکنو ترسره کول؛ يا د ټولو هغو څه تطبيقول چې د ټاکنو په تعديل شوي قانون کې يې تصريح شوې، د دې په پوهيدو سره چې بنيایي دغه کار په ولسمشريزو ټاکنو کې د پام وړ ځنډ لامل شي. ملګري ملتونه به له افغان شريکبانو سره خپل کار روان وساتي څو له هغوي سره د دې په يقيني کولو کې مرسته وکړي، چې ټاکنيزه پروسه په باوري، شفاف او ټول شموله ډول ترسره شوې. خو بيا هم دا مهم ده، چې افغان ادارې او همکاران په بشپړ ډول دا درک کړي، چې د ټاکنو اعظمي مسووليت او مالکيت د افغانستان د خلکو پر غاړه دی.

آغلي رييسې،

دا هر څه د جګړې په يوې داسې ماحول کې رامنځ ته کيږي، کومه چې لا اوس هم ولسي وګړو ته يو ويجاړوونکی زيان او تلفات اړوي. د يوناما له احصايو سره سم، د ۳۸۰۴ ملکيانو د وژنې په ګډون، د ټولټال ۱۰۹۹۳ ملکي تلفاتو په درلودو سره، ۲۰۱۸ د افغان جګړې تر ټولو خونړی کال و. په ځانګړي ډول، په عمدي ډول د ملکي وګړو په نښه کول جنګي جرم ګڼل کيږي. د

داعش/د اسلامي دولت خراسان ولايت ډلې له خوا د دغه ډول بریدونو له امله تلفات د ۲۰۱۷ کال په پرتله په ۲۰۱۸ کال کې تر دوه برابرو زیات شوي ، چې په ۲۰۱۸ کال کې د هغو منسوب شویو بریدونو چې ملکي وګړي په نښه کوي تر ۵۰ سلنې زیات جوړوي. همدارنګه پر افغان ماشومانو د جګړې اغیز هیښوونکی دی. تیر کال ، له جګړې څخه د پاته شونو چاودیدونکو توکو او جګړې له امله د وژل شویو ماشومانو شمیر د ریکارډ تر لوړې کچې رسیدلی ، چې له ۹۰۰ د زیاتو ماشومانو وژنه تایید شوې ، او په سلګونو نور ټپي شوي. دوي همدارنګه د جګړې د ښکېلو خواوو له خوا د ګمارنې او کارونې له امله زیانمنیدونکي دي.

خو بیا هم دغه شمیرې په بشپړ ډول د جګړې بشري بیه نه منعکسوي. مور نه باید په افغانستان کې د زیات شمیر خلکو د ژوند بې رحمه واقعیتونه هیر کړو. نن ورځ ، په هیواد کې تر نیمه یي زیات وګړي د بې وزلۍ تر کرښې لاندې ژوند کوي-دغه تناسب په ۲۰۱۴ کې له ۳۷ څخه په ۲۰۱۸ کې ۵۴ ته لوړ شوي. په تیر کال کې ، سختې وچکالی د ژوندانه شرایط لا پسې ناوړه کړل ؛ په هیواد کې ۱۳،۵ میلیونه وګړي په سخت ډول د خوړو له کمښت سره مخ دي. دا په دې مانا چې دوي په ورځ کې تر یو وخت په کمو خوړو ژوند کوي. افغان حکومت ، د ملګرو ملتونو د کورنۍ په ملګرتیا دغو بېرنيو اړتیاوو ته د رسیدګۍ لپاره هره هڅه کوي. تیر کال ، ملګرو ملتونو د بشري غبرګون خپل پلان خپور کړ کوم چې ۷۸ سلنه تمویل شوی و ، او روان کال مور ۶۱۲ میلیونه امریکایي ډالرو ته اړتیا لرو. په داسې حال کې چې زه د ټولو ډونرانو چې تیر کال یې سخاوتمندانه مرسته کړې د خپلې مننې او قدرداني بیا یادونه کوم ، خو روان کال دغه غبرګون خورا سوکه پیل شو ، چې اوس مهال ۴ سلنه دی. زه هیله مند یم چې د امنیت شورا به پر نړیوالې ټولنې غږ وکړي چې تمویلونه زیاته کړي خو دغه ناوړه وضعیت ته تر کوم ځنډ پرته رسیدنه وشي.

بله ستره ټولنیزه-اقتصادي ننگونه د نشه یي توکو موضوع ده. په ۲۰۱۸ کال د آپینو په تولید کې له کموالي سره سره ، د کوکنارو د کښت د پام وړ کچې او د نشه یي توکو ناقانونه قاچاق لا اوس هم په هیواد کې د ثبات په وړاندې یو ګواښ ګڼل کېږي. که څه هم د یو شمیر کلونو لپاره د نشه یي توکو د کارونې سروې نه ده ترسره شوې ، خو شاخصونه په ډاګه کوي چې د لویانو شاو خوا ۱۰ سلنه وګړي په منظم ډول نشه یي توکي کاروي. د دغې پېچلې موضوع د حل لپاره ، د تقاضا او عرضې بشپړې سلسلې ته باید د افغانستان ، ګاونډیو هیوادونو او نړیوالې ټولنې ترمنځ د یوه ګډه مسوولیت په څیر رسیدګي وشي.

د دغې موضوع د حل لپاره ، افغانستان او نړیوالو همکارانو د بالقوه فرصتونو پلټل پیل کړي ، خو تر جګړې په وروسته وخت کې پرمختیایي مرستې لا پسې پراخې کړي. د دې لپاره چې له یوې پایښوونکې سولې سره مرسته وشي ، دغه ډول مرستې باید د اوسنیو لاسته راوړنو پر بنسټ ترسره شي او د اړمنو وګړو لپاره محسوسې ګټې رامنځ ته کړي. په داسې حال کې چې په سیاسي حل کې پرمختګ کېږي ، د ملګرو ملتونو کورنۍ د هیواد له بشري او پرمختیایي موخو سره د خپل ملاتړ جاري ساتلو ته ژمنه ده.

آغلي ریښي ،

اوس هغه شیبه را رسیدلې چې نړیواله ټولنه افغانستان ته له یوه نوي شوي نظر سره وګوري او دا د ارزوي ، چې مور څرنګه د سولې له هڅو سره مرسته کولی شو او څرنګه د افغان دولت او خلکو سره کار وکړو خو ټولنیز-اقتصادي شرایط ښه شي او پرمختیا

لا پسې وده وکړي. بنایي روان کال به له یو شمیر ننګونو او نا پیشبیني شویو فرصتونو سره مل وي. ننګونو ته رسیدګي او له فرصتونو ګټه اخیستل د افغانستان په مشرتابه د نړیوالې ټولنې ګډو هڅو ته اړتیا لري.

مننه ، آغلي ریسي ،

* * *

یوناما ته د یوه سیاسي ماموریت په حیث د افغان دولت او د افغانستان د خلکو د ملاتړ په موخه ماموریت ورکړل شوی کوم چې د نورو مهمو خدمتونو تر څنګ " د ښه نیت هڅې برابرې وي ". د "ښه نیت هڅې" هغه دیپلوماتیک اقدامونه دي چې ملګري ملتونه یې د خپلې خپلواکي ، بې طرفي او تها میت په اړه په عامه او خصوصي محافلو کې اخلي خو د نړیوالو شخړو د راپورته کیدو ، تشدید کیدو یا پراخیدو مخه ونیسي. یوناما د سولې او پخلاينې د پروسې سره مرسته کوي ، بشري حقونه نظارت کوي او هغو ته وده ورکوي ، په وسله واله شخړه کې د ملګري کسانو د ساتنې په شمول ، ښه حکومتولي ترویجوي او سیمه ییزه همکاري تشویقوي. ماموریت همدارنګه د نړیوالې ټولنې له خوا همغږې پرمختیا ته وده ورکوي.